

MARCIN URBANIAK

 <https://orcid.org/0000-0003-0837-5889>

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Wydział Humanistyczny

Sprawozdanie z X Forum Etycznego *Moralny status zwierząt*

Dziesiąta edycja Forum Etycznego, zatytułowana *Moralny status zwierząt*, odbyła się w dniach 20–22 czerwca 2018 roku w Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie, przy ul. Podchorążych 2. Był to jubileusz, gdyż Forum Etyczne odbywa się – z inicjatywy dr hab. prof. UP Doroty Probuckiej – już od 1998 roku, regularnie co dwa lata. Warto przypomnieć, że temat przewodni każdego dotychczasowego Forum Etycznego był odmienny, jednak zawsze związany z moralnością oraz wartościami etycznymi, jak *Etyka i odpowiedzialność* czy *Współczesne oblicza dobra*.

X Forum Etyczne poświęcone było po raz pierwszy moralnemu statusowi zwierząt w perspektywie akademickich teorii, zawodowych praktyk i społecznych aktywności. W trakcie trzech dni trwania Forum swoje prelekcje wygłosiło czterdziestu ośmiu gości, wśród których pojawili się specjaliści z różnych dziedzin naukowych, m.in. prof. dr hab. Andrzej Elżanowski (paleontologia), dr hab. prof. UAM Hanna Mamzer (socjologia), prof. dr hab. Piotr Skubała (ekologia) czy dr hab. prof. UŚ Tomasz Pietrzykowski (nauki prawne). Zaproszeni goście reprezentowali wiele ośrodków naukowo-dydaktycznych, m.in. Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu czy Uniwersytet Medyczny w Białymstoku.

Wśród prelegentów, a także słuchaczy, pojawili się nie tylko przedstawiciele środowiska naukowego czy środowiska medialno-artystycznego, lecz także osoby pracujące na co dzień ze zwierzętami oraz społecznicy i aktywiści organizujący kampanie społeczne o charakterze ekologiczno-etycznym. Wśród tych ostatnich wymienić należy przedstawicieli Klubu Gaja, Otwartych Klatek, Fundacji Viva! oraz Kupuj Odpowiedzialnie. Środowisko akademickie repre-

zentowane było przez pracowników naukowo-dydaktycznych oraz studentów studiów licencjackich, magisterskich i doktoranckich. Swoje wystąpienia wygłosili również prawnicy, na co dzień zaangażowani w prawną pomoc zwierzętom – była to Rzeczniczka ds. ochrony zwierząt, mecenas Karolina Kuszlewicz, a także przedstawicielka Stowarzyszenia Prawnicy na rzecz Zwierząt, mecenas Iga Głazewska. Ponadto konferencję wzbogacili swoimi prezentacjami pisarze angażujący się w ruch antymyśliwski, Zenon Kruczyński i Tomasz Matkowski. Środowisko weterynarzy reprezentowała, znana z prowadzenia audycji radiowych, Dorota Sumińska.

Była to prawdopodobnie pierwsza, zorganizowana na tak dużą skalę, konferencja w Polsce, którą w całości poświęcono tematyce dobrostanu i praw zwierząt oraz ochronie środowiska naturalnego. Członkami Komitetu Organizacyjnego byli: dr hab. prof. UP Dorota Probuska (Przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego), dr Marcin Urbaniak (Sekretarz Komitetu Organizacyjnego), dr Mateusz Szast i dr Dariusz Dąbek (członkowie Komitetu Organizacyjnego).

Nie sposób omówić wszystkich interesujących tematów wystąpień, stąd wspomniane tu zostaną jedynie trzy przykładowe wątki ze wszystkich poruszonych zagadnień.

Pierwsze z nich dotyczyło dystynkcji pomiędzy moralnym a etycznym statusem zwierząt (wystąpienie prof. dr. hab. Andrzeja Elżanowskiego), gdzie „Moralny status zwierząt, wynikający z biokulturowo wyewoluowanego systemu ocen, różni się od statusu etycznego zwierząt, zależnego od świadomie przyjętej aksjologii”. Słuchacze mogli dowiedzieć się, że „przynajmniej niektóre udomowione, zwłaszcza towarzyszące ssaki i ptaki – które są zdolne do przestrzegania narzuconych reguł dla uniknięcia kary, jak w pierwszym przedkonwencyonalnym stadium rozwoju moralnego ludzi – zasługują na kategoryzację jako podmioty moralne, chociaż nie są sprawcami moralnymi. Sprawstwo moralne znane jest dotąd tylko u człowiekowatych (*Hominidae*), chociaż może być jeszcze nierozpoznane u podmiotów osobowych niektórych, innych gatunków społecznych ssaków (zwłaszcza słoń i delfinów) oraz ptaków krukowatych”.

Drugie zagadnienie odnosiło się do bogatego życia emocjonalnego różnych gatunków zwierząt. Prof. dr hab. Piotr Skubała przybliżył wyniki współczesnych badań w dziedzinie biologii ewolucyjnej, etologii poznawczej i społecznej neurobiologii, co najlepiej obrazuje fragment wystąpienia:

Ludzie, ssaki, ale i inne kręgowce posiadają podobne struktury neuroanatomiczne i neurochemiczne przekąźniki, które odgrywają ważną rolę w doświadczaniu uczuć. Obecnie zaczynamy rozpoznawać także rolę moralności w życiu innych gatunków i odkrywać korzenie, które są nam, ludziom i innym gatunkom zwierząt, wspólne. Wiedza, którą już posiadamy o przyrodzie i zwierzętach jest wystarczająca, by skłonić nas do zmiany naszego postępo-

wania wobec innych form życia. To, co wiemy o przyrodzie i zwierzętach, uległo zasadniczej zmianie i zmianie musi ulec nasze postępowanie wobec istot pozaludzkich.

Trzecie zagadnienie nawiązywało do zjawiska tzw. antropocenu oraz postrzegania człowieka jako *Homo sapiens*. Temat ten omówiła w swoim wystąpieniu dr hab. Dobrosława Wężowicz-Ziółkowska, przedstawiając badania nad nową epoką geologiczną zwaną antropocenem w kontekście odpowiedzialności człowieka wobec zwierząt i innych podmiotów nie-ludzkich. Dr hab. Wężowicz-Ziółkowska, odnosząc się jednocześnie do ewolucyjnych źródeł antropopresji i pytając o pochodzenie cnoty, uzasadniała stanowisko, że gatunek ludzki – jako *Homo sapiens* – jest gatunkiem niszczycielskim i autodestrukcyjnym.

Ponadto, podczas trwania trzech dni konferencji dyskutowano przede wszystkim o problemie warunków i zasadności włączenia zwierząt w zakres ludzkiej moralności; dookreśleniu zakresu obowiązków ludzi wobec wszelkiego typu zwierząt (dzikich, towarzyszących, gospodarskich) i całego środowiska naturalnego; możliwości zmiany oraz narzędziach zmiany przedmiotowego traktowania zwierząt w traktowanie podmiotowe; metodzie efektywnego podnoszenia społecznej wrażliwości i uważności na różne formy cierpienia zwierząt.

Dalszymi analizowanymi zagadnieniami, które pojawiały się zarówno podczas głównych prelekcji, jak i równoległych dyskusji panelowych, były głównie kwestie odnoszące się do możliwości oraz strategii wyhamowania aktualnej, nadmiernej eksploatacji środowiska naturalnego. Jednym z istotnych wątków, który często powracał, był problem globalnego zanieczyszczenia biosfery między innymi plastikiem jako efekt antropogenicznych zmian środowiskowych. Kolejne poruszane przez prelegentów tematy dotyczyły nie tylko namysłu nad statusem zwierząt oraz naszych postaw względem przyrody z perspektywy filozoficznej, ale także w kontekście prawnym, medycznym, psychologicznym, literackim czy socjologicznym. Szczególnie ważnym, kończącym całą konferencję, modułem tematycznym była problematyka dydaktycznych metod skutecznego pogłębiania wrażliwości oraz ekologicznej świadomości wśród uczniów szkół średnich i podstawowych. Podsumowując, zakres ujęć moralnego statusu zwierząt był niezwykle szeroki.

Jak już wspomniano, konferencja była prawdopodobnie pierwszym tak dużym wydarzeniem naukowo-kulturalnym na skalę ogólnokrajową, a jej sukces zachęca organizatorów do kontynuowania w przyszłości dalszych edycji Forum o podobnej tematyce. Kolejnym planowanym krokiem jest rozszerzenie Forum na skalę międzynarodową.

